

OPAS TET-TYÖNANTAJALLE

Näin tuet neurokirjon nuorta TET-harjoittelun aikana

1.9.2026
LUT-yliopisto
www.lut.fi/nemoni

Sisällys

Saatteeksi	3
Mitä neuromoninaisuus on?.....	4
Millaiset ominaisuudet kuuluvat neuromoninaisuuden piiriin?	4
Haasteita ja vahvuuksia.....	5
Autismikirjo	5
ADHD	5
Oppimisvaikeudet	7
Onnistuneen TET-jakson avaimet.....	8
Toiminta.....	8
Ohjaaminen	8
Ennakointi.....	9
Strukturointi.....	9
Tauot	9
Aistiystävällisyys	9
Joustaminen	10
TET-työnantajan muistilista	11
Lopuksi.....	12
Lisämateriaalia	12
Lähteet	13

Saatteeksi

LUT-yliopisto toteutti Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman TeknoTET-EK -hankkeen 1.1.2023–30.6.2025. Sen tavoitteena oli luoda peruskoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille uusia mahdollisuuksia tutustua tekniikan alan asiantuntijatehtäviin. Toimenpiteitä pyrittiin kohdentamaan erityisesti kahteen ryhmään, jotka ovat tekniikan alojen koulutuksessa edelleen aliedustettuina: naisiin ja maahanmuuttajataustaisiin nuoriin.

Hankkeen aikana toteutettiin useita työelämään tutustumisen (TET) pilotteja sekä yläkoululaisille että toisen asteen opiskelijoille. Pilotit tarjosivat arvokasta tietoa nuorten tarpeista ja työelämään tutustumisen käytännöistä. Samalla havaittiin, että kaikissa TET-ryhmissä on neurokirjon nuoria, joiden kohtaamiseen ja tukemiseen oma osaamisemme ja käytettävissä olevat ohjausresurssimme eivät aina riittäneet parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä havainto synnytti ajatuksen uudesta kehittämishankkeesta, jolle haettiin rahoitusta Euroopan sosiaalirahastolta.

Nemoni – neuromoninaista tukea koulutuspolulle -hanke käynnistyi 1.1.2025. Yksi hankkeen tavoitteista on kehittää ja pilotoida työelämään tutustumisen toimintamalleja, jotka huomioivat myös neuromoninaiset oppijat. Ensimmäiset pilotit niin peruskoululaisille kuin toisen asteen opiskelijoillekin toteutettiin lukuvuoden 2025–2026 aikana, ja niiden myötä kertyi runsaasti arvokasta kokemusta sekä käytännön oppeja. Osaamista vahvistettiin myös hankkeen yhteydessä järjestetyissä koulutuksissa, webinaareissa ja kursseilla.

Pilottien, koulutusten ja muun kehittämistyön aikana syntyneet havainnot, käytännöt ja toimintamallit koottiin tämän oppaan muotoon kesällä 2026. Opas on suunnattu kaikille TET-jaksoja tarjoaville työnantajille riippumatta toimialasta tai organisaation koosta. Sen tarkoituksena on tarjota käytännönläheisiä keinoja neurokirjon nuorten huomioimiseen ja tukemiseen työelämään tutustumisen aikana. Oppaan laatimisessa on hyödynnetty sekä hankkeissa kertynyttä laajaa käytännön kokemusta että useita asiantuntija- ja viranomaislähteitä, jotka on koottu lähdeluetteloon.

Taustalla on ajatus siitä, että jokaisella nuorella tulisi olla mahdollisuus löytää oma paikkansa työelämässä. Samalla tavoitteena on edistää työelämän inklusiivisuutta ja saavutettavuutta, mikä hyödyttää koko yhteiskuntaa. Kun ihmiset voivat työssään hyvin, myös heidän mahdollisuutensa onnistua ja kehittyä työssään paranevat. Toivomme, että tutustut tähän oppaaseen ja pohdit samalla, miten juuri sinun työpaikastasi voitaisiin tehdä entistä toimivampi, turvallisempi ja saavutettavampi kaikille neurotyypeille.

Mitä neuromoninaisuus on?

Neuromoninaisuus tarkoittaa ihmisaivojen ja hermoston toiminnan luonnollista ja yksilöllistä monimuotoisuutta. Se kattaa kaikki tavat, joilla ihmiset ajattelevat, oppivat, aistivat ja käsittelevät tietoa. Kukaan meistä ei ole aivoiltaan täysin samanlainen eli kaikki ihmiset sijoittuvat tälle moninaisuuden jatkumolle.

Perinteinen, neuropsykiatrinen lähestymistapa on korostanut diagnooseja ja oireita, mutta mm. Ne-moni-hanke pyrkii edistämään ajattelutapaa, jossa neuromoninaisuus nähdään osana ihmiskunnan luonnollista moninaisuutta. Tämä näkökulma korostaa neuromoninaisuuden vahvuuksia ja mahdollisuuksia, tunnustaen samalla siihen liittyvät haasteet erityisesti neurotyypilliseksi suunnitellussa yhteiskunnassa.

Käytännössä neuromoninaisuus ilmenee yksilöllisinä eroina ajattelutavoissa, tiedonkäsittelyssä ja aistihavaintojen tulkinnassa. Neuromoninaisilla henkilöllä aivotoiminnan rakenne ja toimintamallit poikkeavat vallitsevasta neurotyypillisestä normista, mikä vaikuttaa siihen, miten henkilö hahmottaa maailmaa, käsittelee tietoa ja reagoi ympäristöönsä. Nämä neurologiset erot voivat näkyä esimerkiksi aistitiedon käsittelyssä, tarkkaavuuden suuntaamisessa, tunteiden säätelyssä sekä ajattelun ja toiminnan jäsentämisessä. (Miller 2026.)

Millaiset ominaisuudet kuuluvat neuromoninaisuuden piiriin?

Neuromoninaisuuteen lukeutuu useita erilaisia neurologisia variaatioita, joista tunnetuimpia ovat autis-mikirjo, ADHD ja Touretten oireyhtymä. Myös erilaiset oppimisvaikeudet, kuten lukivaikeus, kuuluvat neuromoninaisuuden piiriin. Nämä eivät ole pelkästään diagnooseja, vaan erilaisia tapoja, joilla aivot toimivat ja käsittelevät tietoa.

Autismiliiton (2026) mukaan autismikirjo ilmenee mm. eroina sosiaalisessa kommunikaatiossa, aistisäätelyssä ja kiinnostuksen kohteiden intensiivisyydessä. ADHD puolestaan näyttäytyy esimerkiksi tarkkaavuuden säätelyn, toiminnanohjauksen ja impulssikontrollin erilaisuutena (ADHD-liitto 2026). Oppimisvaikeudet taas vaikuttavat erityisesti tiettyihin kognitiivisiin toimintoihin, kuten lukemiseen, kirjoittamiseen tai matemaattiseen hahmottamiseen (Erlaisten oppijoiden liitto 2026a).

Tilastollisesti tarkasteltuna neuromoninaisuus on huomattavasti yleisempää kuin usein oletetaan. Esimerkiksi vuonna 2023 julkaistussa sateenvarjokatsauksessa ADHD:n esiintyvyydeksi lapsilla ja nuorilla arvioitiin 8 % (Ayano et al. 2023). Autismiliiton (2026) mukaan autismikirjon esiintyvyys väestössä on noin 1–2 %, kun taas Erlaisten oppijoiden liiton (2026a) mukaan oppimisvaikeuksia on

joka viidennellä suomalaisella. Lisäksi neuromoninaisuuden eri muodot limittyvät usein keskenään, jolloin samalla henkilöllä voi esiintyä useita neurokirjon piirteitä yhtä aikaa.

Haasteita ja vahvuuksia

Vaikka neuromoninaisuus näyttäytyy neurotyypilliseksi suunnitellussa yhteiskunnassa usein erilaisina haasteina, siihen liittyy myös monia vahvuuksia ja voimavaroja. Neurokirjon piirteet voivat tuoda mukanaan esimerkiksi uudenlaisia näkökulmia, luovuutta, tarkkuutta, omistautumista sekä kykyä tarkastella asioita tavanomaisesta poikkeavilla tavoilla. Tässä luvussa tarkastellaan erityisesti autismikirjoon, ADHD:hen sekä oppimisvaikeuksiin liittyviä vahvuuksia ja haasteita. Rajausta perustuu käytännön kokemuksiin, joiden mukaan näiden kaikkien piirteitä on tullut esiin lähestulkoon kaikissa TET-ryhmissä.

Autismikirjo

Autismiliiton (2026) mukaan autismi näkyy muun muassa erilaisuutena sosiaalisessa kanssakäymisessä, varsinkin vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa. Myös aistien välittämän tiedon vastaanottaminen ja tulkinta voivat poiketa valtaväestölle tyypillisistä tavoista. Lisäksi autismiin voi liittyä haasteita oman toiminnan ohjauksessa sekä hermoston herkkää kuormittumista, mikä voi lisätä stressiä ja kuormituksen kokemusta. (Autismiliitto 2026.)

Autismin piirteet voivat näyttäytyä sekä vahvuuksina että haasteina riippuen tilanteesta ja ympäristöstä. Esimerkiksi syvä keskittymiskyky voi mahdollistaa erityisosaamisen kehittymisen, tukea sinnikästä työskentelyä ja auttaa paneutumaan tehtäviin perusteellisesti. Toisaalta se voi vaikeuttaa tehtävästä toiseen siirtymistä tai motivoitumista vähemmän kiinnostaviin tehtäviin. Tarkka yksityiskohtien havaitseminen voi puolestaan auttaa huomaamaan asioita, jotka jäävät muilta huomaamatta, mutta samalla yksityiskohtiin keskittyminen voi vaikeuttaa kokonaisuuksien hahmottamista tai lisätä aistikuormitusta. (Autismiliitto 2026.)

Autismiin liitetään usein myös vahva oikeudentaju ja rehellisyys, jotka voivat tukea suoraa, avointa ja vilpitöntä kommunikaatiota. Toisaalta suorapuheisuus voidaan joskus tulkita töykeydeksi tai tunteettomuudeksi ja sosiaalisten normien sekä kirjoittamattomien sääntöjen tulkitseminen voi olla haastavaa. On kuitenkin tärkeää muistaa, että autismi ilmenee yksilöllisesti, eikä kaikilla autistisilla henkilöillä esiinny samoja piirteitä tai samassa määrin. (Autismiliitto 2026.)

ADHD

ADHD näkyy usein tarkkaavuuden, aktiivisuuden ja impulssien säätelyn haasteina. Tarkkaavuuden suuntaaminen olennaiseen, keskittymisen ylläpitäminen, tehtävien aloittaminen tai niiden loppuun

saattaminen voivat olla vaikeita. Tarkkaavuuden säätelyn vaikeus voi ilmetä esimerkiksi myös häiriöherkkyytenä, unohteluna, tavaroiden hukkaamisena ja lyhytjänteisyytenä. Tyypillistä on myös tarkkaavuuden vaihtelu: ihminen voi keskittyä itseään kiinnostavaan asiaan erittäin hyvin, mutta tärkeänkin tehtävään tarttuminen voi olla vaikeaa, jos kiinnostus puuttuu. (ADHD-liitto 2026.)

Aktiivisuuden säätelyn vaikeudet voivat näkyä joko yli- tai aliaktiivisuutena. Yliaktiivisuus ilmenee esimerkiksi levottomuutena ja vaikeutena pysyä paikallaan, kun taas aliaktiivisuus voi näkyä aloittamisen vaikeutena ja matalana vireystilana. Impulsiivisuus puolestaan tarkoittaa taipumusta toimia nopeasti ilman riittävää harkintaa. (ADHD-liitto 2026.)

Myös termi ADD (Attention Deficit Disorder) elää edelleen ihmisten puheissa, vaikka se ei enää olekaan erillinen diagnoosi, vaan yksi ADHD:n esiintymismuodoista. Tätä tarkkaamatonta esiintymismuotoa ilmenee erityisesti tytöillä ja naisilla, ja sen tunnistaminen voi olla haastavaa, sillä oireita saatetaan tulkita esimerkiksi ahdistuksesta, stressistä tai masennuksesta johtuviksi. Tarkkaamattomuuden lisäksi tähän esiintymismuotoon voi liittyä häiriöherkkyyttä sekä työmuistin ja toiminnanohjauksen vaikeuksia. Haasteita voi ilmetä myös tehtävien aloittamisessa ja loppuun saattamisessa, asioiden priorisoinnissa sekä ajankäytön suunnittelussa. (Määttä 2022.)

Monista haasteista huolimatta ADHD:hen liittyy kuitenkin myös merkittäviä vahvuuksia. Monilla ADHD-henkilöillä on luova ja joustava ajattelutapa, joka mahdollistaa uusien näkökulmien löytämisen ja epätavallisten ratkaisujen kehittämisen. Runsaat assosiaatiot ja kyky ajatella tavanomaisten mallien ulkopuolella voivat johtaa oivalluksiin, innovaatioihin ja hyvään ongelmanratkaisukykyyn. (Nordby et al. 2023.)

ADHD:hen liittyy usein myös vahva innostuminen ja kyky paneutua syvällisesti itseä kiinnostaviin asioihin (Nordby et al. 2023). Kun aihe herättää kiinnostuksen, motivaatio voi olla poikkeuksellisen voimakasta. Lisäksi monet ADHD-henkilöt ovat energisiä, spontaaneja ja innostavia (Nordby et al. 2023), mikä voi tuoda positiivista dynamiikkaa ryhmiin sekä auttaa viemään yhteisiä projekteja eteenpäin. Oikein suunnattuna tämä energia on merkittävä voimavara niin kotiarjessa, opiskelussa kuin työelämässäkin.

ADHD-henkilöillä on usein myös hyvä sopeutumiskyky ja paljon sinnikkyyttä. Monesti he kertovat oppineensa selviytymään omassa arjessaan erilaisista haasteista, mikä voi vahvistaa ongelmanratkaisutaitoja ja joustavuutta muuttuvissa tilanteissa. Lisäksi spontaanius, rohkeus kokeilla uusia asioita sekä kyky toimia nopeasti voivat olla hyödyllisiä erityisesti tehtävissä, joissa arvostetaan aloitteellisuutta ja innovatiivista ajattelua. (Nordby et al. 2023.)

Oppimisvaikeudet

Oppimisvaikeudella tarkoitetaan kehityksellistä vaikeutta, joka näkyy tavallista suurempana haasteena jonkin tietyn taidon oppimisessa tai käyttämisessä. Kyse ei ole siitä, että taitoa olisi opetettu tai harjoiteltu liian vähän, eikä vaikeus selity esimerkiksi aistivammalla tai sairaudella. Oppimisvaikeuksilla on usein perinnöllinen tausta, mutta vaikeudet voivat ilmetä hyvin eri tavoin samankin perheen jäsenillä. Oppimisvaikeudet ovat siis yksilöllisiä, ja ne voivat koskea yhtä tiettyä taitoaluetta tai useampaa aluetta samanaikaisesti. Oppimisvaikeuksia ovat esimerkiksi lukemisen ja kirjoittamisen, matematiikan sekä hahmottamisen vaikeudet. (Kuntoutussäätiö 2026.)

Lukivaikeus voi näkyä esimerkiksi siten, että tekstin lukeminen ja kirjoittaminen vie tavallista enemmän aikaa ja vaatii paljon ponnistelua. Pitkien tekstien ymmärtäminen, oikeinkirjoitus tai uusien sanojen oppiminen voivat myös tuottaa vaikeuksia. Matematiikan vaikeudet puolestaan voivat näkyä esimerkiksi lukumäärien hahmottamisessa, laskemisen sujuvuudessa tai siinä, että matematiikan käyttäminen arjen tilanteissa on hankalaa. (Erilaisten oppijoiden liitto 2026b.)

Hahmotusvaikeudet puolestaan liittyvät esimerkiksi siihen, miten ihminen käsittelee näkemäänsä ja hahmottaa tilaa ja kokonaisuuksia. Tällöin esimerkiksi suunnistaminen, etäisyyksien arvioiminen, karttojen tai kuvien tulkitseminen, tavaroiden löytäminen tai työvaiheiden hahmottaminen voi olla haastavaa. Oppimisvaikeudet voivat siis näkyä hyvin erilaisissa arjen tilanteissa, ja niiden ilmeneminen on aina yksilöllistä. (Erilaisten oppijoiden liitto 2026b.)

On kuitenkin tärkeää muistaa, että nuorella voi olla oppimisvaikeudesta riippumatta monenlaisia vahvuuksia, jotka eivät välttämättä näy vaikkapa kirjallisissa tehtävissä. Hän voi esimerkiksi olla hyvä ratkaisemaan käytännön ongelmia, työskentelemään käsillään, keksimään uusia ideoita, keskustelemaan tai toimimaan sinnikkäästi ja pitkäjänteisesti haastavissakin tilanteissa.

Reid & Hambyn (2025) mukaan oppimisvaikeudet itsessään eivät saa aikaan tiettyjä vahvuuksia, mutta niiden kanssa eläminen ja niihin liittyvien haasteiden kohtaaminen voivat kehittää monenlaisia taitoja ja voimavaroja. Haasteiden myötä nuorelle voi kehittyä esimerkiksi sinnikkyyttä, ongelmanratkaisutaitoja, erilaisia selviytymisstrategioita, minäpystyvyyttä sekä kykyä tunnistaa ja sanoittaa omia tarpeitaan. Nuori voi myös olla tottunut etsimään vaihtoehtoisia tapoja toimia ja oppia silloin, kun alkuperäinen tapa ei tunnu toimivan. Lisäksi omista kokemuksista voi syntyä halua auttaa ja tukea muita samankaltaisessa tilanteessa olevia. (Reid & Hamby 2025.)

TET-jakson aikana kannattaakin kiinnittää huomiota nimenomaan siihen, mitä nuori osaa ja mistä hän innostuu, eikä ainoastaan siihen, missä hän tarvitsee tukea. Nuorille kannattaa antaa mahdollisuuksia näyttää osaamistaan eri tavoin: tekemällä, kokeilemalla, keskustelemalla, suunnittelemalla ja ratkaisemalla käytännön ongelmia.

Onnistuneen TET-jakson avaimet

TET-jaksojen tavoitteena on tarjota nuorille mahdollisuus tutustua työelämään käytännössä ennen jatko-opintoihin ja työuraan liittyviä valintoja. TET-harjoittelun aikana nuori oppii työelämän arjesta, tutustuu erilaisiin ammatteihin ja työtehtäviin sekä harjoittelee työelämässä tarvittavia taitoja, kuten vastuullisuutta ja työyhteisössä toimimista. Samalla hänellä on mahdollisuus pohtia omia kiinnostuksenkohteitaan sekä tulevaisuuden opinto- ja uravalintojaan.

Myönteisten työelämäkokemusten tarjoaminen on TET-jakson keskeinen tavoite. Työnantajan ei tarvitse tietää harjoittelijan neurotyyppiä voidakseen tukea hänen onnistumistaan työelämäntutustumisessa. Neurodiversiteetin näkökulmasta olennaista on ymmärtää, että nuoret havainnoivat, käsittelevät tietoa, oppivat ja toimivat erilaisilla tavoilla. Kaikki käytänteet, jotka tukevat neurokirjon nuoria hyödyttävät samalla ihan kaikkia TET-harjoittelijoita. Tässä luvussa esiteltävät toimintatavat tukevat erilaisten nuorten onnistumista työelämään tutustumisessa ja auttavat rakentamaan myönteisiä, yhdenvertaisia työelämäkokemuksia.

Toiminta

- Muista, että nuoret ovat vielä kasvun ja kehityksen vaiheessa.
- TET-harjoittelijat hyötyvät toiminnallisesta, vaihtelevasta ja osallistavasta tekemisestä, eikä heiltä voi odottaa samanlaista keskittymiskykyä tai työskentelytapoja kuin aikuisilta.
- Toiminnallisuus ja käytännönläheisyys tukevat motivaatiota ja oppimista. Tarjoa vaihtelevia työtehtäviä sekä mahdollisuuksia liikkua ja työskennellä erilaisissa ympäristöissä.
- Käytännönläheiset tehtävät ovat usein nuorille kaikkein innostavimpia. Asiantuntijatyössä tällaisia tehtäviä ei aina ole helposti tarjolla, joten kannattaa pohtia, miten työn sisältöjä voisi tehdä näkyviksi ja konkreettisiksi. Mitä nuori voisi itse kokeilla, tehdä tai havainnoida osana työpäivää?

Ohjaaminen

- Huomioi, että nuoret ovat vasta tutustumassa työelämään, eikä heillä voi olla samanlaisia taitoja tai valmiuksia kuin työpaikan aikuisilla.
- Ole läsnä ja käytettävissä. Nuoret tarvitsevat säännöllisesti ohjausta, tukea ja mahdollisuuksia kysyä neuvoa. Tarvittaessa ohjausvastuuta voi myös jakaa useille eri henkilöille TET-jakson aikana.
- Keskustele nuorten kanssa ja osoita kiinnostusta heidän ajatuksiaan kohtaan.
- Huomaa harjoittelijoiden vahvuudet ja sanoita niitä ääneen. Kannustava vuorovaikutus ja luottamuksen ilmapiiri motivoivat ja auttavat rakentamaan myönteisiä työelämäkokemuksia.
- Huomioi, että monet työtehtävät ovat TET-harjoittelijoille täysin uusia. Ohjeista yksi tai kaksi asiaa kerrallaan.

- Jos mahdollista, demonstroi tehtävä ensin itse. Tarjoa lisäksi lyhyet kirjalliset ohjeet, joihin nuori voi tarvittaessa palata myöhemmin.

Ennakointi

- Suunnittele TET-jakson sisältö etukäteen ja laadi harjoittelijoille lukujärjestys, josta näkyy TET-jakson ohjelma vähintäänkin otsikkotasolla (mitä, missä, monelta, vastuuhenkilöt).
- Valmistele TET-ryhmien työpajat ym. etukäteen. Huolehdi siitä, että kaikki tarvittavat välineet ja ohjeet ovat esillä ennen kuin TET-ryhmä saapuu paikalle. Jos ohjaat yksittäisiä TET-harjoittelijoita, voit valmistella toimintoja yhdessä heidän kanssaan.
- Ennakoi siirtymiä, tehtävästä toiseen vaihtamista jne. kertomalla nuorille, mitä tapahtuu seuraavaksi (esim. 10 minuutin päästä).
- Auta nuoria myös fyysisissä siirtymissä. Jos työpaikka on suuri tai tilat ovat monimutkaiset, ei kannata olettaa, että nuoret osaavat heti suunnistaa itsenäisesti oikeille työpisteille tai muihin tiloihin. Ohjaa siirtymissä ainakin ensimmäisten harjoittelupäivien aikana.

Strukturointi

- Jaa työtehtävät ja muut toiminnot selkeisiin, ymmärrettäviin osiin: ensin, sitten, lopuksi.
- Huomioi, että selkeä struktuuri auttaa nuoria: Heidän on helpompaa keskittyä tekemiseen, kun he tietävät, mitä tulee tapahtumaan ja mitä heiltä odotetaan milloinkin.
- Tarjoa nuorille rutiineja – ne helpottavat tekemistä ja olennaiseen keskittymistä.

Tauot

- Pidä huolta siitä, että tekeminen tauotetaan päivän mittaan. Yhtäjaksoinen työskentely kannattaa rajata noin 45–60 minuuttiin, minkä jälkeen on hyvä pitää tauko.
- Jos työtehtävät ovat istumapainotteisia, huolehdi siitä, että nuoret jaloittelevat taukojen aikana ja mahdollisuuksien mukaan myös ulkoilevat. Tauot tukevat vireystilan ylläpitämistä ja auttavat jaksamaan päivän aikana.
- Huolehdi myös siitä, että nuoret käyttävät ruoka- ja kahvitaukonsa sekä syövät ja juovat niiden aikana.
- Osallistu tauoille nuorten kanssa ja juttele heidän kanssaan. Yhteiset tauot tarjoavat hyvän hetken tutustua nuoriin paremmin ja saatat samalla löytää heidän ajatuksistaan uusia näkökulmia omaan työhösi.

Aistiystävällisyys

- Muista, että neurokirjon nuoret ovat usein aisteiltaan herkkiä ja kuormittuvat siksikin helposti.
- Aistiystävällisyys ei tarkoita kaikkien ärsykkeiden poistamista, vaan kohtuullistamista ja vaihtoehtojen tarjoamista.

- Kevennä aistikuormaa esim. seuraavilla tavoilla:
 - Vähennä turhaa melua ja anna nuorten käyttää tarvittaessa esim. vastamelukuulo-keita työskennellessään.
 - Mahdollista rauhalliset työskentelyalueet tai vetäytymistilat.
 - Säädä valaistusta mahdollisuuksien mukaan pehmeämmäksi ja/tai häikäisemättömäksi.
 - Vältä voimakkaita hajusteita yhteisissä tiloissa.
- Nuorten tarpeet vaihtelevat yksilöllisesti, joten avoin keskustelu ja joustavuus ovat tärkeitä aistiystävällisen ympäristön luomisessa. Nuoret osaavat yleensä itse kertoa hyvin, mikä tukee heidän hyvinvointiaan ja jaksamistaan.

Joustaminen

- Vaikka ennakointi ja toiminnan strukturointi tukevat onnistunutta TET-jaksoa, on hyvä varautua siihen, että nuorten kanssa toimiessa kaikki ei aina etene suunnitelmien mukaisesti.
- Seuraa nuorten toimintaa ja pidä itsesi ajan tasalla mahdollisista muutostarpeista. Ole valmis mukauttamaan suunnitelmia tilanteen vaatimalla tavalla.
- Avoin keskustelu ja neuvottelu TET-harjoittelijoiden kanssa ovat usein avain toimivien ratkaisujen löytämiseen.
- Jos huomaat, että jokin käytäntö tai toimintatapa ei toimi odotetulla tavalla, keskustele asiasta suoraan nuorten kanssa. Voit esimerkiksi tarjota kaksi vaihtoehtoista toimintatapaa ja antaa harjoittelijoiden valita niistä mielestään toimivamman.

TET-työnantajan muistilista

Et tarvitse tietoa nuoren diagnoosista tai neurotyypistä voidaksesi tukea häntä. Tässä oppaassa esitellyt toimintatavat tukevat kaikkia TET-harjoittelijoita neurotyypistä riippumatta. Tämän muistilistan avulla voit vielä tarkistaa, oletko huomionnut tärkeimmät asiat onnistuneen TET-jakson rakentamiseksi.

1. ENNAKOI

- ☐ Kerro etukäteen, mitä, missä, milloin ja kenen kanssa.
- ☐ Laadi selkeä ohjelma ja valmistele tehtävät etukäteen.
- ☐ Kerro muutoksista ja siirtymistä ajoissa.

2. OHJAA TOIMINTAA

- ☐ Ole läsnä ja käytettävissä.
- ☐ Anna 1–2 ohjetta kerrallaan.
- ☐ Näytä tarvittaessa ensin itse ja anna lyhyet kirjalliset ohjeet.

3. STRUKTUROI JA TOIMINNALLISTA

- ☐ Pilko tehtävät: ensin → sitten → lopuksi.
- ☐ Tarjoa vaihtelevaa, toiminnallista ja käytännönläheistä tekemistä.
- ☐ Anna nuoren tehdä, kokeilla, kysyä ja osallistua.

4. HUOMAA VAHVUUDET

- ☐ Kiinnitä huomiota siihen, mitä nuori osaa ja mistä hän innostuu.
- ☐ Anna mahdollisuuksia näyttää osaamista eri tavoin.
- ☐ Sanoita harjoittelijoiden vahvuuksia ääneen ja kannusta.

5. HUOLEHDI HYVINVOINNISTA

- ☐ Tarjoa TET-harjoittelijoille tauko viimeistään 45–60 minuutin työskentelyn jälkeen.
- ☐ Huolehdi syömisestä, juomisesta ja liikkumisesta.
- ☐ Vähennä tarpeetonta aistikuormaa ja tarjoa tarvittaessa rauhallinen tila.

6. JOUSTA

- ☐ Kaikki ei aina mene suunnitelmien mukaan – ole valmis muuttamaan suunnitelmaa.
- ☐ Kysy nuorelta, mikä auttaa häntä työskentelemään hyvin.
- ☐ Etsikää toimivia ratkaisuja yhdessä ja tarjoa tarvittaessa vaihtoehtoja.

Lopuksi

Haluamme kiittää kaikkia työnantajia, jotka tarjoavat nuorille mahdollisuuden tutustua työelämään. TET-harjoittelut ovat nuorille arvokkaita oppimisen, kasvun ja tulevaisuuden suunnittelun paikkoja ja niillä voi olla yllättävän suuri vaikutus nuoren käsitykseen omista mahdollisuuksistaan.

Parhaimmillaan nuorten kanssa työskentely on antoisaa, innostavaa ja avartavaa myös työyhteisölle. Nuoret tuovat mukanaan uusia näkökulmia, kysymyksiä ja ajatuksia, jotka voivat haastaa tarkastelemaan omaa työtä ja toimintatapoja uudesta kulmasta.

Toivomme, että tästä oppaasta on hyötyä TET-jaksojen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Pienilläkin teoilla voi rakentaa myönteisiä, turvallisia ja onnistuneita työelämäkokemuksia ihan kaikille nuorille.

Kiitos, että olette mukana kasvattamassa tulevaisuuden tekijöitä!

Lisämateriaalia

www.adhd-liitto.fi

www.autismiliitto.fi

www.eoliitto.fi

www.lut.fi/nemoni

www.lut.fi/teknotet

www.tet.fi

Lähteet

ADHD-liitto 2026. Yleistä tietoa adhd:stä. Viitattu 24.6.2026. Saatavissa <https://adhd-liitto.fi/adhd-tietoa/yleista-tietoa-adhdsta/>

Autismiliitto 2026. Perustietoa autismista. Viitattu 22.6.2026. Saatavissa <https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/>

Ayano, G., Demelash, S., Gizachew, Y., Tsegay, L. & Alati, R. 2023. The global prevalence of attention deficit hyperactivity disorder in children and adolescents: An umbrella review of meta-analyses. Journal of Affective Disorders. Vol. 339, p. 860-866. Viitattu 22.6.2026. Saatavissa <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.07.071>

Erilaisten oppijoiden liitto 2026a. Oppimisvaikeudet. Viitattu 25.6.2026. Saatavissa <https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/>

Erilaisten oppijoiden liitto 2026b. Oppimisvaikeussanasto. Viitattu 13.8.2026. Saatavissa <https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/oppimisvaikeussanasto/>

Kuntoutussäätiö 2026. Yleistä oppimisvaikeuksista. Viitattu 13.8.2026. Saatavissa <https://www.oppimisvaikeus.fi/tietoa/oppimisvaikeudet#yleista-oppimisvaikeuksista>

Miller, C. 2026. What Is Neurodiversity? And how can parents support kids who are neurodivergent? Child Mind Institute. Viitattu 23.6.2026. Saatavissa <https://childmind.org/article/what-is-neurodiversity/>

Määttä, M. 2022. Add on yksi adhd:n kolmesta esiintymismuodosta. Verraton-lehti 3.6.2022. Viitattu 1.9.2026. Saatavissa <https://www.verraton-lehti.fi/add-on-yksi-adhdn-kolmesta-esiintymismuodosta/>

Nordby, E., Guribye, F., Nordgreen, T. & Lundervold, A. 2023. Silver linings of ADHD: a thematic analysis of adults' positive experiences with living with ADHD. BMJ Open. Vol. 13, issue 10. Viitattu 25.6.2026. Saatavissa <http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2023-072052>

Reid, M. & Hamby, S. 2025. Strengths supporting resilience in individuals with learning disabilities: A scoping review. Children and Youth Services Review. Volume 177, October 2025, 108434. Viitattu 31.8.2026. Saatavissa <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2025.108434>